

В І Д Г У К

**офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора
Колесниченко Наталії Юріївни на дисертацію Скиби Катерини
Миколаївни**

**«Теорія і практика професійної підготовки перекладачів у США»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук зі
спеціальності**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

В умовах глобалізації та євроінтеграції переосмислення соціальної ролі перекладача та його функцій у сучасному суспільстві знань умотивовує необхідність модернізації системи професійної підготовки перекладачів в Україні на тлі сучасних реалій, тенденцій розвитку світових освітніх систем, міжнародних стандартів. В означеному контексті є слушною ідея дисертантки про те, що одним із можливих шляхів запровадження якісних змін у професійній підготовці перекладачів є вивчення й врахування результатів наукових пошуків та інноваційних ідей зарубіжного, зокрема американського досвіду, який характеризується утриманням високих світових рейтингів щодо рівня розвитку людського потенціалу, індексу глобальної конкурентоспроможності, надання якісних освітніх послуг і високим рівнем розвитку перекладацької освіти, що віддзеркалює світові тенденції. З огляду на це, вибір теми дисертаційного дослідження Катерини Миколаївни Скиби, присвяченого цілісному аналізу й узагальненню теоретичних, організаційних і дидактичних особливостей професійної підготовки перекладачів у США та обґрунтуванню можливостей творчого використання інноваційних ідей американського досвіду для окреслення перспектив розвитку системи професійної підготовки перекладачів в Україні, слід вважати своєчасним і конструктивним.

Необхідно вказати на тісний зв'язок поданого дисертаційного дослідження з державними та галузевими науковими програмами, зокрема воно виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи Хмельницького національного

університету «Психолого-педагогічна система становлення особистості фахівця» (ДР № 0114U005266), де роль автора полягала в дослідженні теоретичних і практичних засад професійної підготовки перекладачів у США.

Як позитивне, структура дисертації Катерини Миколаївни, яка містить п'ять логічно пов'язаних між собою розділів, відображає всі етапи підготовки і здійснення компаративістського науково-педагогічного дослідження, його належну нормативно-законодавчу, концептуально-методологічну та джерельну базу, що слід вітати, оскільки з 550 використаних джерел 362 – маловідомі в національному науково-педагогічному дискурсі зарубіжні видання із проблем перекладацької професії й освіти, професійної підготовки фахівців сфери перекладу в США, офіційні документи й аналітичні матеріали департаментів міжнародних організацій, що забезпечують послуги перекладу (ЮНЕСКО, ООН, Ради Європи, Європейської Комісії; міжнародних професійних організацій, асоціацій, об'єднань перекладачів в США, Австралії, Канаді, країнах ЄС), понад 100 освітніх програм, навчальних планів, курикулумів підготовки перекладачів у США. Використання новітніх монографій і статей американських (Г. Алфаядх, С. Бернардіні, Дж. Кернс, Д. Кіралі, Е. Пім) та європейських науковців, дало можливість здійснення всебічного аналізу досліджуваної проблеми і вияву цілого переліку відмінностей і педагогічних інновацій, доцільних для впровадження у вітчизняну систему підготовки фахівців з перекладу.

Крім того, це дозволило дисертантці науково обґрунтувати концепцію дослідження, яку слід вітати, в основу якої покладено положення про те, що професійна підготовка перекладачів у США є системним явищем, яке має цілісний, неперервний характер та охоплює сукупність взаємопов'язаних структурних компонентів (цільового, законодавчо-нормативного, інституційного, організаційного, теоретико-методологічного, змістово-технологічного, діагностично-результативного), що впливають на забезпечення якості навчання й розвиток особистості, надають широкі можливості для проектування індивідуальної освітньої траєкторії майбутнього перекладача,

сприяють професійному самовизначенню, розвитку професійної компетентності та професійно важливих особистісних якостей, готовності до професійної діяльності, професійного самовдосконалення й самореалізації.

Суттєво й те, що авторська концепція має методологічний, теоретичний і практично-прогностичний концепти, які вказують на безперечну наукову новизну, теоретичне значення й практичну цінність здобутих Катериною Миколаївною результатів, оскільки нею розроблено навчально-методичне забезпечення для вдосконалення професійної підготовки перекладачів у вітчизняній освітній практиці й обґрунтовано перспективи розвитку системи професійної підготовки перекладачів в Україні на основі творчого використання інноваційних ідей досвіду США зі збереженням національних культурно-освітніх традицій.

На увагу заслуговує те, що у першому розділі дисертації «Професійна підготовка перекладачів як проблема порівняльної педагогіки» дисертанткою з'ясовано специфіку професійної діяльності перекладачів у ретроспективі, проаналізовано особливості професійної підготовки перекладачів у країнах ЄС, описано структурні компоненти професійної компетентності фахівця з перекладу. Суттєво, що дисертаційний пошук проведений з огляду на зовнішні та внутрішні чинники, що забезпечують конкурентоспроможність перекладацької освіти і якість професійної підготовки перекладачів, особливості професійної діяльності перекладачів та сучасні вимоги до якості перекладацьких послуг, світові тенденції розвитку вищої освіти й моделі професійної компетентності перекладача, педагогічні закономірності освітнього процесу, загальнопедагогічні та специфічні принципи навчання. Методологічними орієнтирами наукового пошуку обрані системний, цілісний, компаративний, міждисциплінарний, інтегративний і культурологічний підходи в їх єдності, що є слушним. Це дозволило уточнити інтерпретацію основного поняттєво-термінологічного апарату роботи, зокрема таких понять: «перекладацька освіта», «професійна підготовка перекладачів», «система професійної підготовки перекладачів», «професійна компетентність перекладача» тощо. Особливо цінним вбачається те,

що Катериною Миколаївною простежено трансформацію змісту перекладацької діяльності (різновиди усного й письмового перекладу, управління перекладацькими (локалізаційними) проектами, редагування перекладів, робота з файлами, підготовка матеріалів до друку, забезпечення якості перекладацьких послуг тощо) та зміни умов праці перекладача (віддаленість, віртуальність, географічна незалежність, професійне програмне забезпечення), що, на її думку, яку ми підтримуємо, має вплинути на оновлення змісту освітніх програм професійної підготовки перекладачів в умовах інформаційного суспільства.

Слід вітати й те, що у другому розділі дисертації «Теоретичні засади професійної підготовки перекладачів у США» – чітко схарактеризовано генезу розвитку перекладацької освіти в США; з'ясовано вимоги американського суспільства до професійної діяльності та професійної компетентності перекладачів. Обґрунтовуючи соціальну роль перекладача в умовах мультикультурного американського суспільства й аналізуючи теоретичні підходи та принципи до професійної підготовки перекладачів в американському досвіді, дисертантка дійшла вмотивованого висновку про те, що:

- в США існує чітке розмежування усного (синхронний («simultaneous interpreting»), послідовний переклад («consecutive interpreting»), переклад-нашіптування («whispered interpreting»), «переклад з аркуша» («sight translation»), соціальний переклад («community interpreting»), ескорт-переклад («liaison or escort interpreting»), дистанційний усний переклад («remote interpreting»), дистанційний синхронний переклад («remote simultaneous interpreting»), переклад конференцій («conference interpreting»)) й письмового (літературний («literary translation»), локалізаційний («localization») і різні види галузевого перекладу («health or medical, court, legal, biblical, technical translation» та ін.)) перекладу. Виокремлено такі типи усного перекладу («interpreting»);

- «Класифікатор професій США» («The US Occupational Outlook») визначає перелік основних професійних груп перекладачів, серед яких: усні перекладачі («interpreters»), письмові перекладачі («translators»), літературні перекладачі («literary translators»), перекладачі-локалізатори («localizers»), соціальні

перекладачі («community interpreters»), ескорт-перекладачі («liaison (escort) interpreters»), перекладачі конференцій («conference interpreters»), медичні перекладачі («health (medical) interpreters and translators»), перекладачі жестової мови (сурдоперекладачі) («sign language interpreters»), тримовні перекладачі («trilingual interpreters»)):

- професійна підготовка перекладачів орієнтована на особистісний і професійний розвиток студента, активізацію навчально-пізнавальної діяльності та ґрунтована на загальнопедагогічних і специфічних принципах, із-поміж яких важливими є такі: актуалізації результатів навчання; практичної спрямованості; концентрації; зіставного аналізу; нелінійності; автентичності змісту навчального матеріалу; диференціації стилю та регістру; урахування білінгвізму студентів; урахування галузевої спеціалізації перекладу; ситуативно-тематичної організації навчання; орієнтації на результат (продукт) перекладу; когнітивного наочіння; урахування психологічних особливостей функціонування розумових механізмів перекладача в процесі перекладу та ін.

З врахуванням цього, автором дисертації зроблено:

- докладний опис професійних обов'язків і вимог до працевлаштування перекладачів, що має теоретичне і практичне значення, означивши, що у контексті фахової кваліфікації перекладач повинен: виконувати переклад концептів мови оригіналу еквівалентними концептами цільової мови; укладання словників і термінологічних баз даних для їх подальшого використання в перекладах; резюмування перекладених документів, керування перекладацькими (локалізаційними проектами), керування термінологією, ведення документації, наповнення веб-сторінок, макетування, дипломатичну роботу, розвідувальну роботу, двомовне редагування, лінгвістичні дослідження, дослідження інформації, консультування з лінгвістичних питань, викладання мови, технічне письмо, відтворювати стиль мовлення оригіналу, точно, швидко й чітко перекладати усні повідомлення, вільно володіти (говоріння, читання, письмо) принаймні двома мовами (рідною та іноземною);

- проаналізовано наукові підходи, на яких базується професійна підготовка перекладачів у США, які систематизовано в *три групи*: перша – підходи до організації навчання перекладачів (компетентнісний, соціально-конструктивістський, гуманістичний, диференційований, особистісно орієнтований, прагматичний, діяльнісний, міждисциплінарний, технологічний, культурологічний, необіхевіористський, когнітивний, комплексний); друга – підходи до навчання перекладу (лінгвістичний, соціосемантичний, прагматичний, комунікативний, функціональний та процесуально-орієнтований); третя – підходи до викладання іноземних мов (структурний, функціональний, герменевтичний), а також положення транзакційної теорії, теорії універсалій, теорії пізнавального коду, теорії соціальної інтеракції та теорії застосування психолінгвістичної моделі С. Крашена, що заслуговує на увагу!

Особливо цінними видаються матеріали дисертації Катерини Миколаївни Скиби, представлені у третьому розділі – «Система професійної підготовки перекладачів у США», в якому схарактеризовано систему професійної підготовки перекладачів у США; досліджено організаційні засади та альтернативні форми професійної підготовки перекладачів; розкрито особливості процедури підтвердження професійної кваліфікації перекладачів і дотримання стандартів забезпечення якості перекладу. В результаті власних розвідок автор дисертації доходить висновку, що:

- організація професійної підготовки перекладачів вирізняється диверсифікованістю освітніх програм (вузькоспеціалізовані, загальної підготовки, комбіновані («joint degree programs»), дуальні («dual degree programs»), наявністю широкого спектру сертифікатних програм («certificate programs»), що передбачають одержання сертифіката після завершення навчання із зазначенням кваліфікації перекладача;

- основними різновидами навчання майбутніх перекладачів у США є денне, дистанційне, он-лайн, розподілене («distributed»), гнучке («flexible»), змішане («blended»), або гібридне («hybrid»), тандем-навчання («tandem learning»).

- підтвердження кваліфікації перекладачів у США відбувається через сертифікацію – процес формального тестування для верифікації відповідності спеціальним критеріям, які визначають рівень професійної компетентності та професіоналізму для провадження перекладацької діяльності, яка проводиться уповноваженими органами у державних установах або в професійних організаціях перекладачів, на підставі будь-якого з (або всіх) критеріїв: документ про освіту, офіційне тестування (сертифікаційний іспит), зразки перекладів, наявність досвіду, рекомендації від досвідчених фахівців галузі;

- значущість американських стандартів полягає в тому, що вони регулюють не стільки продемонстрований перед екзаменаційною комісією рівень професійних умінь і навичок окремого фахівця, скільки процедури, яких повинні дотримуватися окремі фахівці, а також організації, щоб засвідчити свою репутацію на ринку як постачальників перекладацьких послуг гарантованої якості.

Теоретико-методологічний компонент системи професійної підготовки перекладачів зосереджений на теоріях, підходах і принципах, що слугують основою провадження професійної підготовки перекладачів. Змістово-технологічний компонент представляє змістове наповнення підготовки та методичний і технологічний інструментарій для її реалізації. Діагностично-результативний компонент передбачає контроль й оцінювання результатів навчання; моніторинг забезпечення якості наданих освітніх послуг. Досягнення ефективності та якості професійної підготовки перекладачів можливе за умови органічної взаємодії всіх компонентів системи.

Слід визнати адекватною й логічно обгрунтованою авторську модель досягнення ефективності системи професійної підготовки перекладачів у США, зображену на рис. 3.1, в якій виділено теоретико-методологічний, змістово-технологічний та діагностично-результативний компоненти, останній з яких передбачає не тільки контроль й оцінювання результатів навчання, але й моніторинг забезпечення якості наданих освітніх послуг.

Науковий та практичний інтерес викликають матеріали четвертого розділу дисертації – «Дидактичні засади професійної підготовки перекладачів у США», в якому проаналізовано моделі, структуру та зміст курикулумів, а також методичний інструментарій для професійної підготовки перекладачів з конкретизацією особливостей використання сучасних інформаційних технологій та систем оцінювання навчальних результатів майбутніх перекладачів, що слід вітати!

Дисертантка доказовими фактами аргументує, що американські вчені виокремлюють різні моделі курикулуму для підготовки перекладачів: лінійна («linear model») (навчання усного перекладу передуює навчання письмового), модифікована лінійна («modified linear model») (концентрована на спеціалізації та паралельному опануванні певних навичок перекладу), паралельна («parallel track model») (паралельне навчання обох видів перекладу; студенти можуть обирати той чи той вид перекладу на будь-якому етапі навчання після проходження базового курсу), розгалужена («Y-track model» або «forked-track model») (базові навчальні курси для всіх студентів, після вивчення яких студенти обирають спеціалізацію: усний чи письмовий переклад) та модифікована розгалужена («modified Y-track model») (розподіл студентів не лише для навчання усного та письмового перекладу після опанування базового курсу, а й для оволодіння інтегрованими предметами).

Слушною є авторська думка щодо широкого методичного інструментарію професійної підготовки перекладачів у США, яка ґрунтується на застосуванні комплексу інноваційних методів навчання («культурний асимілятор», «етичний фітнес», кейс-стаді), занурення («immersion»), проекти («project»), тексто-орієнтовані («text-based»), «перекладацьке завдання» («translation brief»), процесуально-орієнтовані («process-oriented»), «складання звітів про перекладацькі проблеми та рішення» («integrated problem and decision reporting logs»), «запис «думок уголос» («think-aloud protocols»), «запис натискань на клавіатуру» («keystroke logging»), «відстежування руху очей» («eye-tracking»), «відеозапис екрана» («screen recording»)), що сприяє швидкому оволодінню

ними фундаментальними й інтегрованими знаннями з фаху та формуванню критичного, логічного, асоціативного й аналітичного типів мислення; розвиткові мовленнєвих і перекладацьких умінь, поведінкових реакцій; формуванню перекладацької культури та етики, позитивної міжособистісної взаємодії, саморефлексії.

Цінно й те, що автор дисертації зафіксував найважливіші дидактичні закономірності організації професійної підготовки перекладачів у США, які вказують на те, що:

- підвищення якості викладання фахових дисциплін забезпечуються на основі широкого застосування сучасних інформаційно-дидактичних засобів навчання (підручники, аудіовізуальні засоби навчання (платформи («Moodle», «Blackboard», «SCSI Media»); електронні професійно орієнтовані віртуальні середовища («InterpreterWeb», «Linkinterpreting»), комп'ютерне забезпечення));

- задоволення індивідуальних освітніх потреб студентів-перекладачів відбувається через опанування ними у процесі навчання спеціального технічного обладнання та програмного забезпечення, необхідного для подальшої професійної діяльності: безпроводні ручки для перетворення рукописного тексту в електронний («Sky Wifi Smartpen», «Echo Smartpen»); системи синхронного перекладу («Enersound», «Williams Sound»), програми пам'яті перекладів («Trados», «Déjà Vu», «OmegaT», «Wordfast», «MetaTaxis», «MemoQ», «Star Transit», «WordFisher», «Across»); термінологічні бази даних («The Open Terminology Forum», «TERMIUM»); програмне забезпечення для поліграфічного оброблення («Desktop Publishing Programs»), локалізації прикладних програм і додатків («Multilizer», «POEditor»), перекладу сайтів («CatsCradle»), підрахунку витраченого на переклад часу («Exact Spent»), озвучення текстів («Speak it!», «Web Reader HD», «Voice Dream Reader», «Voxdox», «Voice Reader Home»), підрахунку кількості слів і символів («Clip Count», «Any Count», «FineCount», «CATCount»), перевірки правопису («ORFO», «PhatSpell»), автоматизованого створення баз даних («Microsoft

Access Database»), перевірки правопису, граматики, термінології («LogiTerm», «MultiTerm», «Termex», «TermStar») тощо);

- якість професійної підготовки перекладачів зумовлена вдосконаленням системи оцінювання навчальних результатів студентів-перекладачів, яка передбачає оцінювання кінцевих результатів навчання («outcome-based assessment»); оцінювання, засноване на стандартах навчання («standard-based assessment»); компетентнісно-орієнтоване оцінювання («competence-based assessment»); оцінювання рівнів професійної майстерності («performance-based assessment»).

Особливо цінним доробком дослідження Катерини Миколаївни Скиби слід вважати п'ятий розділ – «Прогностичне обґрунтування перспектив розвитку системи професійної підготовки перекладачів в Україні з огляду на інноваційні ідеї досвіду США», в якому обґрунтовано можливості творчого використання інноваційних ідей американського досвіду для обґрунтування перспектив розвитку системи професійної підготовки перекладачів в Україні. В означеному контексті слід підтримати пропозиції автора щодо перспектив розвитку системи професійної підготовки перекладачів в Україні за законодавчим, управлінським, організаційно-педагогічним, особистісно-професійним напрямками на рівні:

– держави (удосконалення нормативно-правової бази, що регулює систему професійної підготовки перекладачів з огляду на сучасні запити суспільства, ринку перекладацьких послуг, найкращі зразки зарубіжного законодавства в галузі перекладацької освіти; створення інституту сертифікації галузевих перекладачів);

– інституції (запровадження сертифікатних програм підготовки перекладачів; удосконалення механізму побудови соціально орієнтованих навчальних планів професійної підготовки перекладачів; партнерства зі спорідненими ЗВО за кордоном для обміну досвідом; запровадження спеціалізованої підготовки майбутніх перекладачів у конкретних галузях (правознавство, медицина, судочинство, економіка, локалізація тощо);

оновлення змісту освітніх (наукових і професійних) програм професійної підготовки перекладачів у контексті соціальних та суспільних вимог, особливостей ведення перекладацького бізнесу та ін.);

– індивіда (усвідомлення перекладачами вагомості навчання впродовж життя й неперервного професійного розвитку; постійний розвиток актуальних професійно важливих компетентностей через підвищення кваліфікації та сертифікації, членства в професійних спільнотах, використання можливостей нетворкінгу, інформального навчання).

Слід визнати яскраво виражену здатність дисертантки до науково-педагогічної творчості, оскільки про її особистий внесок переконливо свідчить роблене науково-методичне забезпечення процесу професійної підготовки перекладачів у ЗВО України з огляду на інноваційні ідеї досвіду США: методичні рекомендації «Модернізація професійної підготовки перекладачів: стратегічні орієнтири», підручник «Практикум перекладу. Англійська – українська», навчальний посібник «Theory and practice of translation», методичні рекомендації «Інформаційні технології у професійній діяльності перекладача», «Педагогічна (асистентська) практика», структурування та оновлення змісту дисциплін («Практика перекладу з англійської мови», «Теорія перекладу», «Вступ до перекладознавства», «Основи усного перекладу», «Методика викладання перекладу», «Чинники успішного працевлаштування», «Інформаційні технології у перекладі»), підготовлено теоретичний і практичний навчальний матеріал із тем: «Інформаційні технології в професійній діяльності перекладача», «Пошук в Інтернеті», «Системи пам'яті перекладів», «Хмарні технології».

Матеріали дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Хмельницького національного університету (довідка № 007/1026 від 01.11.2017 р.), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/21 від 30.11.2017 р.), Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (№ 26/1/772 від 02.11.2017 р.), Тернопільського національного педагогічного

університету імені Володимира Гнатюка (довідка № 702-33/03 від 12.06.2017 р.), Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» (№ 01-13/608 від 27.06.2017 р.), Херсонського національного технічного університету (№ 12-51/136 від 03.07.2017 р.), Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (№ 145-н від 20.12.2017 р.), Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка (№ 21-11-1228 від 29.06.2017 р.), Сумського державного університету (№ 2619 від 23.06.2017 р.), Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (№ 14/15-3129 від 21.11.2017 р.).

Основні положення й результати дисертації обговорено й схалено на науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах, круглих столах різних рівнів.

Автореферат адекватно відбиває зміст дисертації, основні положення якої знайшли висвітлення у висвітлено в 61 публікації (1 (монографія, 1 навчальний посібник, 1 підручник (із грифом МОН), 3 науково-методичні рекомендації, 26 статей у фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 5 статей у зарубіжних виданнях, 24 публікації у збірниках матеріалів наукових конференцій та інших виданнях).

Між тим, дисертаційна робота Катерини Миколаївни Скиби не позбавлена деяких огріхів, з приводу яких виникають наступні міркування, зауваження і побажання:

1. Побудова першого розділу значно виграла б, якщо б виклад його матеріалів розпочався з ретроспективного аналізу перекладацької діяльності, потім розкриття її сутності в умовах розвитку інформаційного й мультикультурного суспільства і завершився б обґрунтуванням авторської концепції дослідження, яка б логічно врахувала наявні провідні чинники, які спонукають до дослідження саме американської теорії і практики професійної підготовки перекладачів.

2. Параграф 1.3, присвячений професійній підготовці перекладачів в країнах євросоюзу, який обіймає лише 17 сторінок (з 62 по 79 стор.), на нашу думку,

не зовсім доречний у змісті першого розділу, оскільки не фіксує будь-яких закономірностей та не входить до провідних завдань поданого дослідження.

3. Бажано було б більшої уваги приділити аналізу сутності ключових понять дослідження «перекладацька освіта» та «професійна підготовка перекладачів» (див. стор. 47 дисертації) на основі висвітлення персональних суджень американських учених, відображених в їх працях з проблем перекладознавства (H. Alfayyadh, 2016; S. Bernadini, 2004; J. Kearns, 2008, D. Kiraly, 2000; A. Pym, 2011) та особливостей навчання перекладачів у США (R. Washbourne, D. Kelly, J. Kearns, D. Kiraly, S. Colina, A. Neubert, A. Pym, B. Rubrecht, D. Sawyer, G. Shreve), що відсутнє.

4. Потребує додаткового пояснення: за якими критеріями відбиралися ЗВО України, які здійснюють професійну підготовку перекладачів, на основі яких у 5 розділі фіксувались певні тенденції і робилися відповідні висновки. Чому Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, який успішно здійснює підготовку перекладачів, не увійшов до порівняльного аналізу?

5. Не завадило б у параграфі 5.1 подати узагальнюючу таблицю щодо кількості ЗВО, які здійснюють професійну підготовку перекладачів, та їх спеціалізацій, а також більшої уваги приділити аналізу причин, які заважають її інноватизації.

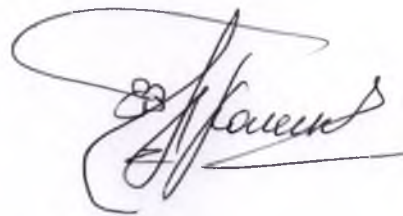
6. Бажано було б додатки дисертаційної роботи збагатити прикладами авторських напрацювань, зокрема, програмою асистентської практики перекладачів.

Натомість, висловлені дискусійні міркування здебільшого носять характер побажань і не знижують загальної високої позитивної оцінки виконаного К. М. Скибою фундаментального дисертаційного дослідження.

Таким чином, зазначене вище дає всі підстави для вмотивованого висновку, що дисертація «Теорія і практика професійної підготовки перекладачів у США» є самостійним і завершеним дослідженням актуальної проблеми, що має безперечну наукову новизну, теоретичне значення і практичну цінність, в якому конструктивно вирішено поставлені завдання і

досягнуто мети, що відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 зі змінами та доповненнями згідно з постановою Кабінету Міністрів України № 656 від 19.08.2015 р. щодо докторських дисертацій, а її автор – Скиба Катерина Миколаївна – заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

**Офіційний опонент,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри німецької філології
Одеського національного університету
імені І.І. Мечникова**

Н.Ю. Колесниченко

Підпис професора Н.Ю. Колесниченко завіряю.

